

ŞİKE VE TEŞVİK PRİMİ SUÇU

The Crime Of Match-Fixing And Incentive Payments

Yasemin BABA*

ÖZET

Dünyanın pek çok ülkesinde spor, neredeyse “futbol” ile eşanlamlıdır. Ancak bir süredir milyonlarca insanı peşinden sürükleyen bu oyun, “şike ve teşvik primi” iddiaları ile sarsılmaktadır. Ülkemiz de Avrupa futbolunu saran bu yangının, önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Sporun doğasındaki rekabet ve mücadele ile sonucu önceden belirlenmiş (danışıklı) bir müsabakanın ortaya koyduğu tezat açıktır. Fakat sorun bu kadarla sınırlı da değildir. Şike ve teşvik primi fiilleri, sporun seyir zevkini yok etmekle kalmayıp, legal ve illegal bahis kuruluşları vasıtasıyla yüksek miktarda haksız kazanç edinilmesine de neden olmaktadır. Bu suçların, organize suç örgütleriyle olan bağlantısı ise olayın vahametinin diğer bir boyutunu ortaya koymaktadır. Kanun koyucu, 14.04.2011 tarih ve 6222 sayılı “*Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun*” ile bu fiilleri ceza yaptırımına altına almıştır. Ancak bu tercihin bizatihi kendisi gibi, suç tanımının yeterli netlikte olup olmadığı, öngörülen cezaların hakkaniyete uygun (orantılı) kabul edilip edilemeyeceği ve kanunun yargılama usulüne ilişkin kabullerinin neler olduğu, üzerinde tartışılması gereken konulardır.

Anahtar Kelimeler: 6222 Sayılı Kanun, şike, teşvik primi, fair-play, şike soruşturması, örgütlü suçluluk.

ABSTRACT

Spor is synonymous with football in many countries of the world. However, this game followed by millions of people has shattered by allegations of “match-fixing and incentive payments” for a while. Turkey occupies an important part of this blaze spreading over in Europe. The contradiction bringing about by competition and struggle which lie inherently in sport and contest whose score is predetermined (prearranged) is obvious. Nevertheless, the problem is not limited to this. The conducts of match-fixing and incentive payments cause not only to charm away the pleasure of watching sport, but also to be gained unfair advantage in high quantity through legal and illegal institutions. The link of these crimes to the criminal organizations puts across another dimension of the gravity of the fact. Law-maker has criminalized these conducts by “Law on the Prevention of Violence and

* İstanbul Cumhuriyet Savcısı Adayı - İstanbul Üniversitesi SBE Kamu Hukuku ABD Doktora Öğrencisi - yasemin.baba@adalet.gov.tr

the Irregularity in Sport”, Nr. 6222 of 14.04.2011. Yet, whether the definition of crime is sufficient, of whether the stipulated penalties are seen as fair (proportional) and what provides the code for proceedings among with this choice in itself are the issues to discuss on.

Keywords: The Code Nr. 6222, Match-Fixing, Incentive Payments, Fair-Play, Match-Fixing Investigation, Organized Crime.

GİRİŞ

Günümüzde spor, sadece bir sosyal etkinlik olarak değil, aynı zamanda yüksek ciroolu bir ekonomik faaliyet olarak görülmektedir. Yayın ihaleleri, legal ya da illegal bahis oyunları ve seyirci gelirleri (bilet, forma vb.); bu sektörde büyük miktarda para dolaşımına sebep olarak, sporu küresel ekonominin önemli bir parçası haline getirmektedir. Sporun doğasında, kazanmak kadar kaybetmek de vardır. Fakat ekonomi mantığı, sadece kazanmaya dönük çalışır. Sahadan alınacak her sonucun, ekonomik göstergelere yansımaları, sportif faaliyetlerin spor ahlakına ve hukuka aykırı müdahalelere maruz kalma riskini de arttırmaktadır. Oysaki bu oyunlar, doğal mücadele dengesi içinde anlam bulan faaliyetlerdir. Bu sebeple, sektörün asli finans kaynağı olan seyircinin, spor müsabakalarının *fair-play*¹ esasları çerçevesinde yapıldığına yönelik güveninin, korunması gereklidir. İnceleme konumuzu oluşturan “şike ve teşvik primi” fiilleri ise, sporun doğasındaki rekabet ortamını sarsan ve taraftar güvenini zedeleyen olguların başta gelenleridir.

Şike ve teşvik primi konusu, Türk futbolunda sıklıkla gündeme gelmekle birlikte; ülkemizin, bu tip iddiaları soruşturma ve hukuki bir neticeye bağlama konusundaki karnesi oldukça zayıftır. Belirtelim ki, şike sorunu, yalnızca Türk sporuna özgü de değildir. Skandallar, özellikle son on yıldır, Avrupa’da da, futbol liglerinin ciddi sarsıntılar geçirmesine yol

¹ “Fair- play” ifadesi, Türkiye Futbol Federasyonu Fair Play Talimatı’nın 5. maddesi uyarınca, spor müsabakalarının bütün katılımcılarının, “a. Oyun ve yarışma kurallarına riayet etmeleri(ni), b. Karşı takım oyuncularına, maçı yönetenlere, maçla ilgili diğer görevlilere, seyircilere, basın ve yayın temsilcilerine sportmençe davranmaları(ni) ve bu konuda her türlü çabayı harcamaları(ni), c. Maçlara katılan herkesin, maçtan önce, maç sırasında ve maç sonrasında, maçın sonucuna ve maçı yönetenlerin verdiği kararlara saygılı davranmaları(ni)” ifade etmektedir. TFF Fair Play Talimatı için - bkz. (çevrimiçi), http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TFF/TALİMATLAR-EN-SON/Fair-Play_Talimati.pdf, 01.03.2012. Bu bağlamda fair-play kavramı, müsabakalardaki serbest rekabet ortamının korunmasını da kapsamaktadır.

açacak seviyeye ulaşmıştır². Bununla birlikte, söz konusu ülkelerin şike ve teşvik primi iddialarına karşı ortaya koyduğu tavır, Türkiye'nin de bu konuda daha kararlı adımlar atması gerektiğini göstermiştir. Böylece, “şike ve teşvik primi” tartışmaları; doping, sporda şiddet ve holiganizm gibi kronikleşmiş sorunlarımızın önüne geçerek, gündemde ilk sıraya oturmuştur. 14.04.2011 tarih ve 6222 sayılı kanun ile de şike ve teşvik primi “suçu”, ceza mevzuatımızdaki yerini almıştır. Söz konusu düzenleme, spor camiasından pek çok önemli ismin tutuklanmasına sebep olan ve basında “şike soruşturması” olarak yer alan süreçte, yoğun bir tartışma süreci yaratmıştır. Bizim bu çalışmadaki maksadımız, 6222 sayılı kanunun 11. maddesinde yer alan şike ve teşvik primi suçunun, yapısal unsurlarını incelemek olduğundan, somut olayla ilgili değerlendirmeler yapmaktan kaçınılmıştır. Nitekim bu dava henüz (bu satırların yazıldığı tarih itibarıyla) sonuçlanmamıştır. Ancak yarattığı tartışmalar, bize bu kanunun uygulanması sürecinde karşılaşılabilecek sorunlar hususunda ışık tutmuş, somut problemler dikkate alınarak genel ve soyut açıklamalar yapılmaya çalışılmıştır.

Hemen belirtelim ki, şike ve teşvik primi filleri, sporun bütün dalları için ortak bir tehdit unsurudur. Fakat Türkiye'deki önemine binaen, çalışmadaki açıklama ve örnekler daha çok “futbol” göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Kuşkusuz bu açıklamalar, bünyesine uygun düştüğü ölçüde, sporun diğer branşları için de geçerlidir.

I. GENEL OLARAK

Spor müsabakalarıyla ilgili sorunların giderilmesi amacıyla yönelik ilk yasal düzenleme, 28.04.2004 tarih ve 5149 sayılı, “*Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun*”dur. Bu kanunun öncelikli amacı, spor müsabakalarında güvenliği sağlamak olduğundan, “sporda şiddetin önlenmesi”ne yönelik tedbirlere ağırlık verilmiş; inceleme konumuzu oluşturan şike ve teşvik primi sorunu üzerinde durulmamıştır. 5149 s.k.’dan beklenen verim alınamaması üzerine³, 14.04.2011 tarih ve 6222 sayılı, “*Sporda Şiddet ve*

² Bu sürecin bilinen en yakın örneği, İtalya’da 2006 yılında, Juventus’un Seri A’dan B’ye düşürülmesi; Milan, Fiorentina ve Lazio’nun da puan silme cezasına ek olarak, Şampiyonlar Ligi ve UEFA’ya gitme hakkından mahrum bırakılmasıdır.

³ Bu yöndeki görüşler için bkz. **Donay** Süheyl, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi ve Şike ve Teşvik Primi, Beta, İstanbul, 2011, s. 20; **Koca** Mahmut, “6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Düzenlenen Suçlar ve Kabahatler”, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu, Ed. Cumhuriyet Şahin, İzzet Özgenç, İlhan Üzülmüş, Gazi

Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” kabul edilmiştir. Bu kanun, “sporda şiddet” sorununu daha geniş bir perspektiften ele aldığı gibi, “şike ve teşvik primi” suçunun tanımını yaparak, bu fiilleri de ceza mevzuatımızın alanına dahil etmiştir⁴.

Türkiye’de futbol, yıllar boyu, bu spora ilgisiz olanların bile vakıf olduğu, “şike dedikodularının” gölgesi altında oynanmış; şike, “hissedilen ama ispatlanamayan” bir olgu olarak, futbol içindeki yaşamını sürdürmüştür. Bu süreç, taraftar güvenini zedelediği gibi, spor camiasından pek çok kişinin de (belki de haksız yere) isnat altında kalmasına sebep olmuştur. 2005 yılına gelindiğinde, bu soruna TBMM’de el atmış ve meclis bünyesinde bir “Şike Araştırma Komisyonu” kurulmuştur. Komisyonun hazırladığı geniş kapsamlı raporda⁵, şike olgusunun Türk futbolunda, “mafyalasma” derecesine ulaştığını belirtilmiştir⁶.

6222 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra (bu kanunun uygulandığı geniş kapsamlı bir dava sürerken), şike ve teşvik primi suçu için fahiş cezalar öngördüğü gerekçesiyle, 24.11.2011 tarih ve 6250 s.k. ile, ilk metin üzerinde bir takım değişiklikler yapılmıştır⁷. Cumhurbaşkanı bu değişikliği, tekrar görüşülme üzere meclise geri göndermiş ise de; söz konusu düzenleme, meclisten bir kez daha hiçbir değişikliğe uğramadan geçmiş (6259 s.k.) ve 28134 sayılı RG’de yayımlanarak, 15.12.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁸.

Her ne kadar 6222 s.k. öncesinde, şike ve teşvik primi, “suç” teşkil etmese de Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Talimatlarında, idari bir

Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRK-CE-MER), Seçkin, Ankara, 2011, s. 47.

⁴ 2008 yılında, 5149 s.k.’a bir madde ekleyerek, şikenin suç haline getirilmesine çalışılmış, ancak bu düzenleme yasalaşamamıştır.

⁵ “Türk Sporunda Şiddet, Şike, Rüşvet ve Haksız Rekabet İddialarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi” amacıyla kurulan komisyonun 10/63,113,179,228 esas numaralı raporunun metni için bkz. (çevrimiçi), <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss956.pdf>, 01.03.2012. Bundan sonraki dipnotlarda “Şike Araştırma Komisyonu Raporu” olarak gösterilmiştir.

⁶ Şike Araştırma Komisyonu Raporu, s. 260.

⁷ Değişiklik süreci ve yöntemine ilişkin eleştirel bir yaklaşım için bkz. Murat Saraç, “Şikeye İndirim Şiddete Teşvik”, *Esas Hukuk Dergisi*, S. 3, Aralık 2011, s. 26-30.

⁸ 6259 sayılı “Sporla Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, (çevrimiçi), <http://www.resmigazete.gov.tr>, 01.03.2012.

yaptırım (disiplin cezası) gerektiren filler arasında sayılmıştı⁹. TFF'nin özerkliğini kazandığı 1992 yılından beri yürürlüğe giren toplam altı adet Futbol Disiplin Talimatı'nın (FDT) tamamında “şike” fiili yaptırım altına alınmış; “teşvik primi” ise ilk defa 02.08.2005 tarihli üçüncü FDT’de düzenlenmişti. Halen yürürlükte olan 30.07.2009 tarihli FDT’nin 55. maddesinde, “*müsabakanın sonucunu hukuka veya spor ahlakına aykırı şekilde etkilemek veya buna teşebbüs etmek yasaktır. Bir futbolcuya veya kulübe teşvik primi verilmesi de bu kapsamdadır. Bu hükmü ihlal eden kişiler, bir yıldan üç yıla kadar müsabakalardan men veya hak mahrumiyeti cezasıyla; kulüpler ise küme düşürme cezasıyla cezalandırılır. İhlalin ağırlığına göre küme düşürme cezasına ek olarak puan indirme cezası da verilebilir. İhlalde sorumluluğu bulunan kişi veya kulüplere ayrıca para cezası verilir. Anılan yasağın hakemler tarafından ihlali halinde sürekli hak mahrumiyeti cezası verilir*” denilmek suretiyle şike ve teşvik primi yasaklanmış ve karşılığında uygulanacak disiplin cezalarının neler olduğu gösterilmiştir.

II. ŞİKE VE TEŞVİK PRİMİ SUÇUNUN YAPISAL UNSURLARI

A. SUÇUN MADDİ UNSURLARI

1. Fiil

a. Şike

Fransızca kökenli bir sözcük olan şike (*chiqué*), “bir spor karşılaşmasının sonucunu değiştirmek için maddi veya manevi çıkar karşılığı varılan anlaşma”yı ifade etmektedir¹⁰. Söz konusu fiil, 6222 s.k. md.11/1’de, “*belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin etme*” şeklinde tanımlanmıştır. Yani, şike suçunun oluşabilmesi, karşılıklı irade uyuşumuna dayanan bir “şike anlaşması”nın varlığına bağlıdır¹¹. Bu nitelikte bir anlaşmayla,

⁹ 5894 sayılı “Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun” md. 3/1-g’de, TFF’nin görevlerinden birinin de “...şike, teşvik primi (ile) mücadele etmek” olduğu belirtilmiştir.

¹⁰ (çevrimiçi), <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 01.03.2012.

¹¹ Öğretide bir görüş, “spor hakkı”nı, kişilik haklarından biri olarak değerlendirmekte ve şike anlaşmasını bu hakkı hukuka ve ahlaka aykırı bir şekilde kısıtladığı gerekçesiyle geçersiz saymaktadır. Bu görüş için bkz. **Ertaş Şeref/ Petek** Hasan, Spor Hukuku, 2. bs., Ankara, Yetkin, 2011, s. 63. Kanaatimizce, kişilik hakları bağlantısı kurulmadan da bu sonuca ulaşmak mümkündür. Şike anlaşmasının hukuka ve ahlaka aykırılık gerekçesiyle butlanla sakat olduğuna şüphe yoktur (BK md. 19, 20; TBK md. 27/1). Bu sebeple, böyle bir anlaşmaya dayanarak taahhüt edilen edimin ifası da istenemez. Ancak butlanla sakat olsa da, daha ileride açıklanacağı üzere, salt böyle bir anlaşmanın yapılmış olması, cezai yaptırım uygulanması bakımından yeterlidir.

yalnızca futbol değil, sporun diğer tüm branşlarında karşılaşılabılır¹². Fakat suç konusu müsabakanın, mutlaka bir federasyon içerisinde yer alması gerekir. Zira 6222 s.k. md. 3/1-1’de spor müsabakası, “federasyonların düzenlediği veya düzenlenmesine izin verdiği ya da katkıda bulunduğu her türlü sportif karşılaşma ve yarışma” şeklinde tanımlanmıştır. Bu sebeple örneğin, amatörlerin katıldığı bir halı saha turnuvasında, şike suçu gündeme gelmez. Koşulları varsa, dolandırıcılık suçunun oluştuğu kabul edilebilir¹³.

Şike anlaşmasıyla; taraflardan biri, müsabakanın sonucunu etkilemeye yönelik bir edim, diğeri de ona, “kazanç veya sair menfaat temin etme” yükümlülüğü üstlenir¹⁴. Menfaat temini, son derece geniş bir kavram olup; maddi-manevi, doğrudan ya da dolaylı (şike yapan kimsenin kardeşinin işe alınması gibi) her türlü yararı kapsar¹⁵. Bu bağlamda özellikle, “hatır şikesi” olarak tanımlanan şike türünün, 11. maddedeki suçun oluşumuna sebebiyet verip vermeyeceğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira hatır şikesinde, maddi menfaat temini söz konusu olmayıp, müsabaka sonucu üzerindeki etki; hemşerilik, ahbaplık ilişkilerine dayandırılmaktadır. Söz gelimi, iki komşu il arasında yapılacak müsabaka, bunlardan birinin, kazanması halinde ligde kalmasını/turu geçmesini sağlayacak; fakat bu sonuç, diğerrinin durumu üzerinde olumsuz bir etki yaratmayacaktır. Bu olayda, hemşerilik ilişkisine binaen, maçın, turu geçecek takıma bırakılması, şike sayılacak mıdır? Öğretideki bir görüşe göre, hatır şikesi de, “manevi bir karşılık” gözeterek yapılıp, müsabakaların olağan seyrinde sonuçlanmasını engellediğinden cezalandırılması gereken bir fiildir¹⁶. Yukarıda belirttiğimiz gibi, şike suçu, “manevi” bir yarar (ör. cinsel ilişki temini) karşılığında da işlenebilir. Ancak kanaatimizce, “hatır” mefhumunun, “kazanç veya sair menfaat” kapsamında değerlendirilmesi, kanunun lafzını zorlayan bir yorum tarzıdır.

¹² **Kocasakal** Ümit, “Artan Şiddet Olayları Karşısında Şiddetin Önlenmesine Dair 5149 Sayılı Kanunda Yapılması Gereken Değişiklikler”, Spor Hukukunda Güncel Sorunlar – II Sempozyumu, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Spor Hukuku Komisyonu, 2010, s. 70.

¹³ **Donay**, a.g.e., s. 100.

¹⁴ Aynı yönde bkz. **Memiş** Pınar, “Sporda Yolsuzluğun Görünüş Biçimlerinden Şike”, Güncel Hukuk Dergisi, S. 3-75, Mart 2010, s. 8.

¹⁵ **Donay**, a.g.e, s. 98; **Koca**, a.g.m., s. 53; **Özgenç** İzzet, “Değerlendirme ve Sonuç”, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu, Ed. Cumhur Şahin, İzzet Özgenç, İlhan Üzülmöz, Gazi Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRK-CE-MER), Seçkin, Ankara, 2011, s. 93.

¹⁶ **Donay**, a.g.e., s. 98.

Bununla birlikte, spor camiasının önde gelen isimleri, Türkiye’de “hatır şikesi”nin, maddi menfaat karşılığında yapılanlardan daha yaygın olduğunu belirtmektedir¹⁷. Üstelik yapısı gereği hatır şikесinin ispatı, maddi menfaat karşılığında yapılanlara göre daha zordur. Bu fiille mücadele etme noktasında, adli yaptırımlar bakımından kanunilik ilkesinden kaynaklanan bir tereddüt doğabilecekse de, hatır şikесinin en azından disiplin yaptırımı ile karşılanacağı açıktır. Zira FDT md. 55’te şike fiili, “*müsabakanın sonucunu hukuka veya spor ahlakına aykırı şekilde etkileme*” tarzında geniş bir tanıma kavuşturulmuştur. Hatır şikесinin de spor ahlakına aykırı olduğu açıktır.

b. Teşvik Primi

6222 s.k. md. 11/5’te, “*suçun bir müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla teşvik primi verilmesi veya vaat edilmesi suretiyle işlenmesi halinde bu madde hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir*” denilmiştir. 11. maddenin düzenleniş şekli; kanun koyucunun, teşvik primini, şikenin bir türü olarak gördüğü, ancak haksızlık içeriğinin, şikeye nazaran daha az olduğu düşüncesiyle, şikenin yarısı oranında cezalandırma yoluna gittiği anlaşılmaktadır¹⁸.

Şike gibi Fransızca kökenli bir sözcük olan prim (*prime*), “işveren tarafından iş yaparı isteklendirip verimini artırmak veya sonuca daha kolay ve çabuk ulaşmasını sağlamak amacıyla verilen para”, anlamına gelmektedir¹⁹. Spor literatüründe de, bir takıma/sporcuya, müsabakayı kazanma motivasyonunu arttırmak için sağlanan menfaat olarak değerlendirilmektedir. Özellikle lig sisteminde son haftalara yaklaştıkça, Avrupa kupalarına gitmeyi hedefleyenler ile düşme bölgesinde yer alan birkaç takım dışında, diğer kulüpler bakımından oynanacak müsabakaların bir önemi kalmamaktadır. Söz konusu durum, bu takımların oynayacağı maçları teşvik primi yoluyla yapılacak manipülasyonlara açık hale getirmektedir²⁰.

¹⁷ Şike Araştırma Komisyonu Raporu, s. 92 vd.

¹⁸ **Donay**, a.g.e., s. 108; **Özgenç**, a.g.m., s. 94; **Ertaş/ Petek**, a.g.e., s. 77.

¹⁹ (çevrimiçi), <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 01.03.2011.

²⁰ Nitekim futbolcular arasında yapılan bir ankette, takımı ligde iddiasız duruma düşen sporcuların, %71.9’u kalan maçları mativasyon eksikliği sebebiyle gerçek güçleri ile oynamadıklarını, bu sorunun, teşvik primi yoluyla giderilebileceğini belirtmişlerdir. (**Albay Faruk** vd., “Türkiye Futbol Liglerindeki Şike Olgusunun İncelenmesi ve Türk Futboluna Yansımalarının Değerlendirilmesi”, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, C. 10, S. 3, Temmuz 2005, s. 3).

Bununla birlikte şike bakımından bir tereddüt bulunmasa da, teşvik priminin suç olarak tanımlanmasının doğru olup olmadığı son derece tartışmalıdır²¹. Hukuk ve spor camiasındaki bir yaklaşım; teşvik priminin, sporcuyla zaten ulaşması gereken sonuca (galibiyete), yönlendirdiği gerekçesiyle, suç olarak değerlendirilmesine karşı çıkmaktadır²². Teşvik priminden söz edilen hallerde, ortada bir haksızlık bulunsa da, “her haksızlığın cezai yaptırıma bağlanması”nın gerekli olmadığı vurgulanarak, bu tip sorunların federasyonlar tarafından, disiplin soruşturmaları yoluyla çözülmesinin, daha uygun olduğu belirtilmektedir. Diğer görüş ise, teşvik primini, spor ahlakındaki yozlaşmanın bir parçası olarak değerlendirmekte ve adli yaptırımı altına alınmasını gerekli görmektedir²³. Sporcunun, kulübünden aldığı ücretin, bütün performansıyla oynaması karşılığında verildiği; teşvik priminin, sporcu ahlakını bozarak, “zaten yapması gereken işi yapması için”, fazladan kazanç temin edilmesi yönünde bir beklenti içine girmesine sebep olduğu vurgulanmaktadır. Bu özelliği itibarıyla, teşvik priminin, “kimyasal olmayan doping” etkisi gösterdiği; iki kişi kavga ederken bunlardan birine yardım etme fiiline benzediği savunulmaktadır²⁴.

Nitekim 6222 s.k.’nin hazırlanması sırasında da ikinci görüş baskın çıkmış ve (şikenin yarısı oranında olsa da) teşvik priminin de cezalandırılmaya layık bir haksızlık olduğu kabul görmüştür. Yalnız

²¹ Bu konudaki görüşler için bkz. **Petek** Hasan, “Sporda Şike ve Teşvik Primi”, Güncel Hukuk Dergisi, S. 8, 2006, s. 48-51.

²² Bu özelliği sebebiyle bazı yazarlar, teşvik primi ile (765 sayılı TCK dönemindeki ifadesiyle) “basit rüşvet” suçu arasında benzerlik kurmaktadır. (**Kocasalak**, a.g.m., s. 65; **Petek**, a.g.m., s. 50). Her ne kadar basit rüşvet fiili (kamu görevlisinin zaten yapması gereken bir işi yapması ya da yapmaması gereken bir işi yapmaması için menfaat temin etmesi), 5237 sayılı TCK ile rüşvet suçu kapsamından çıkarılmışsa da, (görevi kötüye kullanma suçu bağlamında) cezai yaptırım gerektiren bir haksızlık olarak değerlendirilmeye devam etmektedir. Kanaatimizce, teşvik priminin de suç teşkil eden bir haksızlık olarak ele alınmış olması bu yaklaşımla uyumludur.

²³ **Genç** Durmuş Ali, Spor Hukuku: Ders Kitabı, Ed. H. Can İkizler, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999, s. 103; **Donay**, a.g.e., s. 108; **Koca**, a.g.m., s. 55.

²⁴ **Petek**, a.g.m., s. 51. Geçmişte bir vesileyle Diyanet İşleri Başkanlığı’na bu konudaki görüşü sorulmuş ve şu cevap alınmıştır: “*Bir spor karşılaşmasının sonucunu etkilemek veya değiştirmek amacıyla maddi ya da manevi bir çıkar sağlamak yani şike yapmak uygun değildir. Bir takımın oyuncularını isteklendirmek ve özendirmek için teşvik primi vermesi dinimizce uygun görülmektedir. Çünkü zaten her takım sahaya kazanmak için çıkar... 'Kapasiteni kullan prim vereyim' denirse dinen birşey denilemez. Ancak puan sıralamasındaki durumunu lehine çevirmek maksadıyla başka takımın oyuncularına teşvik primi verilmesi, sportif ahlak ve centilmenlikle bağdaşmayacağından şık ve uygun değildir.*” (çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/2004/04/28/son/sontur26.html>, 01.03.2012. Bu açıklama, ülkemizin manevi değerleri bakımından da teşvik priminin, şike kadar yoğun bir haksızlık olarak algılanmadığını göstermesi bakımından önemlidir diye düşünüyoruz. Ancak bir başkasının başarısını engelleme maksadına yönelik girişimlerin dinen tasvip edilmediğini de gözden kaçırmamak gerekir.

dikkat edilmelidir ki, kanun sadece, “üçüncü” bir kişinin/kulübün, müsabakanın taraflarından birine, “galibiyet” sonucu alabilmesi için teşvik primi vermesini (ya da vaat etmesini) cezalandırmaktadır. Teşvik primi genellikle, kulüplerin/sporcuların, neticesinden dolayı olarak etkilenilecekleri bir müsabakadan, gelecekte kendileri açısından daha lehe olacağı varsayılan sonucu temin edilebilmek için başvurdukları bir yoldur. Spor kulüplerinin kendi oyuncularına, motivasyonlarını arttırmak için teşvik primi vermesi suç değildir. Bu husus, md. 11/6-b’de; “*spor kulüpleri tarafından kendi takım oyuncularına veya teknik heyetine müsabakada başarılı olabilmelerini sağlamak amacıyla, prim verilmesi veya vaadinde bulunulması (cezalandırılmaz)*” denilmek suretiyle ortaya konulmuştur. Spor kulüplerinin kendi oyuncularına teşvik primi vermesi, “iç meseleleri” olarak değerlendirilmiş ve hukuka aykırı görülmemiştir²⁵.

Teşvik priminin cezalandırılmasının diğer istisnası da, md. 11/6-a’da yer alan, “*milli takımlara veya milli sporculara başarılı olmalarını sağlamak amacıyla prim verilmesi veya vaadinde bulunulması*”dır. Bu düzenlemeden, milli takıma kimin prim vermesi halinde, fiilin cezalandırılmayacağı tam olarak anlaşılammaktadır. Hâlbuki (b) bendinde, “spor kulüplerinin kendi oyuncularına ve teknik heyetine” denilmek suretiyle fail bakımından bir sınırlama yapılmıştır. Bu durum haklı olarak şöyle bir sorunun yöneltmesine sebep olmaktadır: “Bir turnuvada Türk Futbol Milli Takımının galip gelmesi, aynı grupta bulunan Alman Milli Futbol Takımının turu geçmesi için şartsa ve bir Alman firması, Türk Milli takımına galip gelmesi halinde birer lüks otomobil vereceğini vaat ederse, suç oluşacak mıdır?”. Bu soruyu ortaya atan ve bizim de katıldığımız Koca, Türk Milli Takımına TFF ya da bir Türk vatandaşı tarafından prim verilmesinin suç oluşturmayacağını, fakat –olaydaki gibi- yabancı bir firma ya da kişinin milli takıma galip gelmesi için menfaat temin etmesinin cezalandırılacağını belirtmiştir²⁶.

Görüldüğü üzere, md. 11/6 (a) ve (b)’de yer alan düzenlemelere rağmen, teşvik priminin hangi olasılıklarda cezalandırılacağı netlik kazanmamaktadır. Örneğin, doğduğu şehrin takımına, müsabakada başarılı olması halinde belli bir miktar para dağıtacağını açıklayan bir iş adamı da teşvik primi verme suçunu işlemiş kabul edilebilecek midir?

²⁵ **Donay**, a.g.e., s. 111; **Ünver Yener**, “Ceza Hukuku Açısından Sporda Şiddet, Doping, Hukuka Aykırı Teşvik ve Şike”, Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı, İstanbul Barosu ve Türk Ceza Hukuku Derneği Ortak Yayını, İstanbul, 2007, s. 552.

²⁶ **Koca**, a.g.m., s. 56.

Öğretide Yurtcan, teşvik primi tanımlanırken ortaya konulan formülasyonun, hatalı olduğunu, suçun, “bir takımın başarısını engellemek için müsabakada onun rakibi olacak takım(lar)a/sporcu(lar)a prim vermek” şeklinde tanımlanması halinde, 6. fıkradaki “tamirat” girişimine de gerek kalmayacağı belirtmiştir²⁷. Kanaatimizce kanun koyucunun; suçu, “bir müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla teşvik primi verilmesi” şeklinde tanımlayıp, sportif açıdan avantajlı bir durum elde etme ya da tuttuğu takımın başarısını teşvik etme saikleri arasında bir ayırım yapmamış olması, hangi maksatla olursa olsun, sportif mücadelenin sonucunu etkileme girişiminde bulunanları, cezalandırma iradesini ortaya koymaktadır. Özgenç de, herhangi bir istisnaya kapı aralamaksızın, kulüp kaynakları dışından gelen teşvik priminin suç teşkil edeceği görüşündedir²⁸. Aksi görüşte olan Petek ise, asıl maksadın, diğer bir kulübe avantaj sağlamak değil de örneğimizde olduğu gibi “tarafata yaşatılan mutluluğu ödüllendirmek” olduğu hallerde, hukuka aykırılıktan bahsedilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır²⁹.

Hangi sonuçlara yönelik teşvik priminin cezalandırılabilmesi de üzerinde durulması gereken diğer bir sorundur. Öncelikle belirtelim ki, kanun koyucu, “bir takımın” başarılı olmasını sağlamak amacıyla bahsetmiş olsa da teşvik primi, bireysel sporlarda da gündeme gelebilir. Ancak bu gibi hallerde cezai yaptırım uygulanması kanunilik ilkesine aykırılık teşkil eder. Ayrıca “başarılı olma” ifadesi, ilk ve öncelikli olarak “galibiyet” neticesini akla getirirse de buna hasredildiğini iddia etmek doğru olmayabilir. Şikede aslanan, müsabakada *pasif* kalarak, rakibin puan almasını sağlamak iken; teşvik priminde *aktif* olma, puan almaya çalışma, ön plana çıkmaktadır³⁰. Pasif kalma (şike), hem mağlubiyet hem de beraberlik sonucuna yönelik olabilir. Teşvik primi ise -kural olarak- galibiyet amacına dönük olmakla birlikte; rakibin çok güçlü olduğu durumlarda, (en azından) berabere kalınması için de verilebilir³¹. Burada dikkat edilmesi gereken şudur: Takıma sağlanan menfaat karşılığında, “galip gelin ama gelemeszeniz, en azından berabere kalın” denilmekteyse

²⁷ Yurtcan Erdener, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu ve Yorumu, 2. bs, Adalet, Ankara, 2011, s. 42.

²⁸ Özgenç, a.g.m., s. 95.

²⁹ Petek, a.g.m., s. 48.

³⁰ Genç, a.g.e., s. 103.

³¹ Ertaş/ Petek, a.g.e., s. 67; Petek, a.g.m., s. 46-47.

teşvik primi; “mağlup olun ama berabere de kalabilirsiniz” denilmekteyse şike suçu çerçevesinde değerlendirme yapılmalıdır³².

2. Fail

Şike ve teşvik primi, çok failli suçlardandır³³. Bu suçlarda menfaati, hem sağlayan hem de kabul eden fail konumundadır. Her ne kadar madde metninde, faile ilişkin bir özellik belirtilmemişse de kendisine yarar sağlanacak kişinin, müsabakanın sonucunu etkileyebilecek bir güce sahip olması gerekir. Bu bağlamda örneğin; sporcular/oyuncular, teknik direktörler/antrenörler, hakemler ve kulüp yöneticileri şike suçunun faili olabilirler³⁴. Kendisine menfaat temin edilen kişi, anlaşmayla vaat ettiği neticeyi sağlayabilecek durumda değilse şike suçu oluşmaz³⁵. Bu durumda, menfaati kabul eden bakımından, dolandırıcılık suçu gündeme gelebilir. Buna karşılık, menfaat sağlayan, iradesinin yöneldiği şike suçundan sorumlu tutulur³⁶. Menfaat sağlayan tarafta “herkes”in bulunabilmesi mümkündür.

Şike suçunun, tarafları bağlamında değişik görünüm kazabilmesi de mümkündür. Örneğin, müsabakanın tarafları kendi aralarında; birinin galip, diğerinin mağlup olması ya da müsabakanın berabere sonuçlanmasını sağlamak üzere şike yapmış olabilirler ki, buna “taraf şikesi” denilmektedir. Ancak müsabakanın tarafı olmayan 3. bir kişinin/kulübün, taraflardan biriyle anlaşarak onun mağlup olmasını ya da ikisiyle birden anlaşarak skorun berabere kalmasını sağlaması da md. 11/1 kapsamında şike suçuna vücut verir. Müsabakanın hakemleri ile

³² Petek, a.g.m., s. 52.

³³ Özgenc, a.g.m., s. 93; Koca, a.g.m., s. 53.

³⁴ Donay, a.g.e., s. 98; Özgenc, a.g.m., s. 93. Öğretide Memiş-Kartal şike suçuna ilişkin çalışmasında, herkesin bu suçun faili olabileceğini belirtmiştir. (Memiş-Kartal Pınar, “Şike”, Güncel Hukuk Dergisi, S. 8-92, Ağustos 2011, s. 36). Yazar her ne kadar bu ifadeyi, şike suçunun, “spor kişisi” niteliğine sahip olmayanlar tarafından da işlenebileceğini açıklamak için kullanmışsa da kanaatimizce ifadesi eksik kalmaktadır. Zira yazarın da belirttiği gibi şike suçunda menfaat temin eden olarak herkesin bulunması mümkündür. Ancak menfaati kabul edenin belirttiğimiz niteliklere sahip olması gerekir.

³⁵ Koca, a.g.m., s. 54.

³⁶ Donay, a.g.e., s. 100.

anlaşmaya vararak, sonucu etkileme çabasına da “hakem şikesi”³⁷ denilmektedir³⁸.

Teşvik primi (verme) suçunun faili ise genellikle, müsabakanın tarafı olmayan ve bu yolla kendisine sportif konumu itibarıyla daha elverişli bir durum temin etmek isteyen bir sporcu veya kulüptür. Ancak kanaatimizce, bu gruba bahis oyunu vb. yollarla kazanç sağlamak isteyen 3. kişileri de eklemek gerekir.

Şike ve teşvik primi arasındaki farkı, faileri üzerinden açıklamaya çalışan Tuzcuoğlu, “şike yapmak/yaptırmak eylemi ancak maçı oynayacak, yani fiilen rakip olan takımlar arasında, müsabık (maçı oynayan) takımlardan herhangi birisinin menfaatine yapılan eylem iken; teşvik primi vermek/almak eylemi, müsabık (maçı oynayan) takımlardan birisinin performansından menfaat elde etmeyi hedefleyen 3. şahıs/kulüp temsilcisi ile müsabık (maçı oynayan) takım ilgilileri arasındaki anlaşmayı ifade eder”³⁹ demiştir. Bu değerlendirmenin -genel kanaati yansıtmakla birlikte- teknik açıdan eksik olduğu düşüncesindeyiz. Zira yukarıda da belirttiğimiz gibi, şike suçu, müsabakanın tarafları dışındaki 3. bir kişinin, taraflardan birine menfaat teklif etmesi suretiyle de işlenebilir. Keza, teşvik primi verme suçu da sadece kulüpler tarafından değil, üzerine bahis oynadığı takımın kazanmasını sağlamak için 3. kişiler tarafından da işlenebilir.

3. Mağdur

“Şike ve teşvik primi” başlıklı maddenin koruduğu hukuki değer, “spor müsabakalarının herhangi bir hileye başvurulmaksızın, dürüst bir şekilde yapıldığı hususunda toplumda hâkim olan güvenin korunması”dır⁴⁰. Bu itibarla, suçun konusunu oluşturan danışıklı müsabakaya, doğrudan ya da

³⁷ Hakem şikesi durumunda, zarar görenlerin hakeme haksız fiilden kaynaklanan tazminat davası açabileceği görüşü için bkz. (Ertas/ Petek, a.g.e., s. 65, dn. 40). Hakemin tarafı yönetiminin tazminat davası açma hakkı verip vermeyeceği tartışması bir yana, hakem şikesi de taraf şikesi de aynı sonuca yönelik olduğu halde, yazarların neden sadece bu olasılıkta tazminat talebine imkan tanıdığını anlamak mümkün değildir.

³⁸ Türkiye’de şike ve teşvik priminin boyutlarını ölçmek amacıyla yapılan bir araştırmada; şikenin %36 oranında hakemin tarafı tutumu, %34 oranında teşvik primi, %17.9 oranında hatır şikesi tarzında, %10.7 oranında da futbolcuya yapılan teklif yoluyla gerçekleştiği kanaatinin bulunduğu ortaya çıkmıştır. (Albay vd, a.g.m., s. 3).

³⁹ Tuzcuoğlu Engin, “Şike ve Teşvikte Zamanaşımı”, - (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/-makale-sike-zaman-asimi.pdf>, 01.03.2012, s. 1.

⁴⁰ Koca, a.g.m., s. 49; Memiş-Kartal, “Şike”, s. 36.

dolaylı olarak maruz bırakılan herkes suçun mağdurudur⁴¹. Bu suç, spor müsabakalarının güvenilirliğini zedeleyerek; izleyicinin, aldatılmışlık duygusuna kapılmasına ve spor organizasyonlarına katılım motivasyonunun düşmesine sebep olmaktadır. Ayrıca, spor müsabakalarının sonuçları, birçok talih oyununu ilgilendirdiğinden, şike ve teşvik primi suçu, kişilerin ve kamunun maddi anlamda da zarara uğramasına neden olmaktadır⁴². Zira bu oyunlara katılanlar, takımların normal güçleri ve önceki performanslarından hareketle tahmin yürütmektedirler⁴³.

4. Nitelikli Haller

a. Suçun Kamu Görevinin Sağladığı Güven veya Nüfuzun Kötüye Kullanılması Suretiyle İşlenmesi

6222 s.k. md. 11/4'te şike ve teşvik primi suçunun nitelikli halleri düzenlenmiştir. Bunlardan ilki, md. 11/4-a'da yer alan, suçun, “*kamu görevinin sağladığı güven veya nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle*” işlenmesi halidir. Bu nitelikli halin uygulanmasında, “kamu görevlisi”nden, TCK md. 6/1-c'de tanımlanan “kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi” anlaşılmalıdır. Sözü edilen kamu görevlisinin, sporla ilgili bir kamu görevi icra etmesi şart değildir⁴⁴.

Bu noktada, müsabakayı yöneten hakemlerin, kamu görevlisi sayılıp sayılmayacağı sorusu akla gelebilir. 6222 s.k. md. 20'de, “*spor müsabakalarında görev yapan hakem, gözlemci ve temsilciler bu görevleriyle bağlantılı olarak kendilerine karşı işlenen suçlar bakımından kamu görevlisi sayılır*” denilmiştir. Anlaşılacağı üzere, söz konusu düzenleme; hakem, gözlemci ve temsilcilerin, “mağdur”u oldukları suçlara ilişkindir. Düzenlemenin mefhum-u muhalifinden çıkan sonuç, fail konumunda oldukları suçlar bakımından, kamu görevlisi olarak değerlendirilemeyecekleridir⁴⁵. Hakemlerin şike suçunu işlemesindeki kolaylık ve statülerinden kaynaklanan elverişlilik göz önünde bulundurulduğu ve (aşağıda değineceğimiz) md.4/1-b kapsamında da sayılmamış olmaları dikkate alındığında, nitelikli haller

⁴¹ Koca, a.g.m., s. 54.

⁴² Donay, a.g.e., s. 96; Kocasakal, a.g.m., s. 64.

⁴³ Petek, a.g.m., s. 51.

⁴⁴ Yurtcan, a.g.e., s. 39.

⁴⁵ Aynı yönde bkz. Memiş-Kartal, “Şike”, s. 37; Ünver, a.g.m., s. 543; Hakemlerin kamu görevlisi gibi cezalandırılabilirlikleri görüşü için bkz. Genç, a.g.e., s. 104; Kocasakal, a.g.m., s. 65.

belirlenirken hakemlerin sayılmamasının, önemli bir eksiklik olduğunu söyleyebiliriz.

b. Suçun Federasyon, Spor Kulüpleri ve Spor Alanında Faaliyet Gösteren Tüzel Kişilerin, Yönetici veya Üyeleri ile Kulüplerin ve Sporcuların Menajerleri veya Temsilciler Tarafından İşlenmesi

Kanun koyucu spor camiasındaki etki ve nüfuzları sebebiyle, şike ve teşvik primi suçunun, “federasyon veya spor kulüpleri ile spor alanında faaliyet gösteren tüzel kişilerin, genel kurul ve yönetim kurulu başkan veya üyeleri, teknik veya idari yöneticiler ile kulüplerin ve sporcuların menajerleri veya temsilciliğini yapan kişiler tarafından” işlenmesini, nitelikli hal durumuna getirmiştir⁴⁶. Belirtelim ki, TFF başkan ve üyeleri, bir kamu görevi icra ettiğinden, işleyecekleri suçlar bakımından hem (a) hem de (b) bendi kapsamına girmektedirler. Bu durum haklarında, TCK md. 61 uyarınca temel ceza tayin edilirken, alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle göz önünde bulundurulmalıdır.

Suçun, tüzel kişilerin yöneticileri tarafından işlenmesi halinde ise, salt yönetim kurulu üyesi olmanın, cezai sorumluluk doğurmayacağına dikkat etmek gerekir. Şike suçunun işlenişine iştirak etmeyen, bundan haberdar dahi olmayan bir yönetim kurulu üyesinin sorumluluğundan bahsedilemez. Sadece, kasten şike ve teşvik primi suçuna karışmış olanlar sorumlu tutulabilir. Ancak konu yönetim kurulunda görüşülmüş ve ortaklaşa karara bağlanmışsa, yönetim kurulu üyelerinin tamamı bundan sorumlu olur⁴⁷.

c. Suçun, Suç İşlemek Amacıyla Kurulmuş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

4. fıkranın (c) bendinde, şike ve teşvik primi suçlarının, “suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi”, halinde cezasının arttırılacağı ifade edilmiştir. Bu bendin uygulamasında örgüt kurmaktan anlaşılması gereken, unsurları TCK md. 220’de gösterilmiş olan suçtur. Söz konusu madde bağlamında örgütün, “kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla” oluşturulmuş olması gerekir. Bu suç, TCK’da tanımlanmış olabileceği gibi, (6222 s.k.’nda olduğu gibi) özel

⁴⁶ Bu bentte 6259 s.k. ile yapılan değişiklik öncesinde, sadece “spor kulübü yönetim kurulu başkan veya üyeleri” sayılmıştı. Ancak, nitelikli haller belirlenirken kapsamın bu derece dar tutulması, haklı olarak eleştirilmişti. (Yurtcan, a.g.e., s. 39).

⁴⁷ Donay, a.g.e, s. 104.

bir ceza yasasında da yer alabilir⁴⁸. Şike ve teşvik primi suçlarının tüm dünyada organize suç örgütleri tarafından işlenmesi, filin icrasında örgütün sağladığı kolaylıktan yararlanmanın nitelikli hal durumuna getirilmesine sebep olmuştur⁴⁹.

d. Suçun Bahis Oyunlarının Sonuçlarını Etkilemek Amacıyla İşlenmesi

Şike ve teşvik primi suçunun oluşabilmesi için, suçun konusunu oluşturan müsabakanın neticesi üzerine, bir şans oyunu oynanıyor olması şart değildir. Ancak zaten, yasal olarak oynanan bahis oyunlarının büyük bir bölümü spor müsabakalarının sonucunun tahmin edilmesi esasına dayanmaktadır. Bu oyunlar, herkesin katılımına açık olup, devletin güvencesi altındadır. Şike ve teşvik primi suçları, kamunun bu oyunlara olan güvenini de sarsmakta ve kamu kurumlarının zararına neden olmaktadır⁵⁰. Bu sebeple, şike ve teşvik primi suçlarının bahis oyunlarından kazanç elde etmek üzere işlenmesi, nitelikli hal durumuna getirilmiştir. Kanaatimizce, illegal bahis oyunlarının sonucunu etkilemek üzere şike suçunun işlenmesi, bu bent kapsamında değerlendirilemez. Zira burada maksat, yasal bahis oyunlarına duyulan güveni sarsan fiillerin cezalandırılmasıdır.

B. MANEVİ UNSUR

Şike suçunun manevî unsuru kasttır. Fakat suçun oluşabilmesi için failin doğrudan kastın yanında, “spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacı”yla hareket etmiş olması gerekmektedir. Yani, şike suçu “amaç suç” niteliğindedir⁵¹. Amaç, haksızlığın kast ve taksir dışında kalan diğer sübjektif unsurlarındandır ve bu tip suçların oluşabilmesi için kastın yanında kanunun aradığı amacın da gerçekleşmiş olması zorunludur⁵². Ancak, müsabakanın, anlaşma doğrultusunda sonuçlanması şart değildir. Özetle, şike suçu bakımından önemli olan, neticenin hâsıl olması

⁴⁸ Donay, a.g.e., s. 105.

⁴⁹ Örgütlü olarak işlenen şike teşvik primi suçunun uluslararası örnekleri için bkz. Hill Declan, Şike: Futbol ve Organize Suçlar, Çev. Eren Odabaşı, Arkadaş, Ankara, 2010.

⁵⁰ Donay, a.g.e., s. 108.

⁵¹ Özgenc, a.g.m., s. 93.

⁵² Koca Mahmut / Üzülmöz İlhan, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, 4. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011, s. 198- 199; Memiş-Kartal, “Şike”, s. 36; Özgenc İzzet, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, 6. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011, s. 267.

(müsabaka sonucunu etkilemek) değil, bu amaç doğrultusunda hareket edilmiş olmasıdır⁵³.

Teşvik primi verme/alma fiilinin de kasten işlenmesi ve “bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla” yapılmış olması gerekmektedir. Yukarıdaki diğer açıklamalar, teşvik primi bakımından da geçerlidir.

C. HUKUKA AYKIRILIK

TCK’da yer alan hukuka uygunluk nedenleri (kanun hükmünü yerine getirme md. 24/1, meşru müdafaa md. 25/1, hakkın kullanılması md. 26/1, ilgilinin rızası md. 26/2) şike ve teşvik primi suçları bakımından uygulanma kabiliyetine sahip değildir. Ancak kanun koyucu teşvik primi fiili bakımından md. 11/6’da iki özel hukuka uygunluk sebebine yer vermiştir. Buna göre, teşvik priminin; milli takımlara veya milli sporculara ya da spor kulüpleri tarafından kendi takım oyuncularına veya teknik heyetine verilmesi halinde, fiil hukuka aykırı sayılmayacak ve cezai sorumluluk doğurmayacaktır. Şike suçu bakımından ise fiili hukuka uygun hale getirecek hiçbir istisnaya yer verilmemiştir.

III. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. TEŞEBBÜS

Şike suçu, kazanç veya sair menfaatin, “temin edilmesi” olgusunun gerçekleşmesiyle tamamlanır. Fakat kanun koyucu, md. 11/1 c.3’te, bu hususta, “anlaşmaya varılmış olması” halinde dahi suçun tamamlanmış gibi cezalandırılacağını kabul etmiştir. Bu itibarla şike suçu, bir teşebbüs suçu niteliğindedir⁵⁴. Dikkat etmek gerekir ki, aslında salt anlaşmanın yapılması, suçun tamamlanmasını sağlamaz. Kanun koyucu, sadece suç politikası düşüncesiyle bu fiili, tamamlanmış gibi cezalandırmayı seçmiştir. Bu sebeple tarafların anlaşmasından, menfaatin teminine kadar geçen aşamada suça iştirak edilebilmesi mümkündür⁵⁵.

Şike suçuna teşebbüs, taraflardan birinin müsabakanın sonucunu etkilemek amacıyla yarar teklif veya talep etmesine rağmen, diğer tarafın bunu kabul etmemesi ya da anlaşma koşullarında uzlaşmama halinde gündeme gelebilecektir (md. 11/3). Bu durumda suç, sadece teklifte bulunan taraf bakımından teşebbüs aşamasında kalmış sayılır. Bu teklife muhatap olanın cezai sorumluluğu yoktur. Ancak, şike yapmak

⁵³ Koca, a.g.m., s. 54.

⁵⁴ Özgenç, a.g.m., s. 93. Kavram için bkz. Koca/ Üzülmöz, a.g.e., s. 345-346; Özgenç, a.g.e., s. 433.

⁵⁵ Koca, a.g.m., s. 53, 57.

üzere bir araya gelinip de miktar ya da sair menfaatte uzlaşmama sebebiyle, anlaşma kurulamazsa taraflardan her ikisi de teşebbüsün sorumlu tutulabilir⁵⁶. Suçun tamamlanmış gibi cezalandırılabilmesi için, salt anlaşmanın yapılması yeterlidir. Müsabakanın arzu edilen şekilde sonuçlanması şart değildir. Örneğin, müsabaka sonucunu etkilemek amacıyla menfaat temin eden bir hakem, o maçta görevlendirilmese bile şike suçu oluşur⁵⁷. Keza anlaşmanın tam aksine hareket edilen hallerde de sonuç aynıdır⁵⁸.

Kanun koyucu teşvik primini, şikeye atfen düzenlenmiş olduğundan, teşebbüs hususunda yukarıda yer alan açıklamalar, teşvik primi bakımından da geçerlidir⁵⁹. 6222 s.k.'nda teşebbüs bakımından TCK md. 35'e açık bir gönderme yapılmamış olsa da, TCK md. 5 dolayısıyla hem teşebbüsün koşulları hem de ceza sorumluluğu üzerindeki etkisini bakımından, TCK md. 35'da yer alan ilkeler geçerlidir⁶⁰.

B. İŞTİRAK

Daha önce de belirttiğimiz gibi, şike ve teşvik primi, çok failli suçlardandır⁶¹. Zira asgari olarak; bir tarafta yarar temin eden, diğer tarafta ise bunu kabul eden olmak üzere, iki kişinin bir araya gelmesini gerektirmektedirler⁶². Burada dikkat edilmesi gereken, suçun her iki tarafının da "fail" konumunda olduğudur. Nitekim md. 11/1 c.2'de, "kendisine menfaat temin edilen kişi de bu suçtan dolayı müşterek fail olarak cezalandırılır" denilmek suretiyle bu husus vurgulanmaya çalışılmıştır⁶³. Ancak kanaatimizce, burada "müşterek fail" ifadesinin kullanılması yerinde olmamıştır. Zira müşterek faillik, müstakilen de işlenebilen bir suçta, birden fazla kişinin, suçun icrası üzerinde müşterek hakimiyet kurması sonucunda ortaya çıkar. Oysaki bu suçlar, zorunlu

⁵⁶ **Donay**, a.g.e., s. 101. Bu düzenlemenin ispat zorlukları yaratacağı ve hazırlık hareketi olarak değerlendirilebilecek bir fiil sebebiyle kişileri şüpheli konumuna düşüreceği eleştirisi için bkz. **Memiş-Kartal**, "Şike", s. 37.

⁵⁷ **Koca**, a.g.m., s. 54.

⁵⁸ **Donay**, a.g.e., s. 98.

⁵⁹ Bu yönde açıklamalar için bkz. **Özgenç**, a.g.m., s. 94-95.

⁶⁰ Öğretide Yurtcan, TCK md. 35'e açık bir atıf yapılmamış olmasını, 6222 s.k.'un önemli eksikliklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. (**Yurtcan**, a.g.e., s. 38).

⁶¹ **Özgenç**, a.g.m., s. 93; **Koca**, a.g.m., s. 53. Kavram için bkz. **Artuk** Mehmet Emin/ **Gökçen** Ahmet/ **Yenidünya** A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. bs., Ankara, Turhan Yayınevi, 2009, s. 633; **Koca/ Üzülmöz**, a.g.e., s. 356; **Özgenç**, a.g.e., s. 411.

⁶² Failler, farklı yönlerden aynı amaca yöneldikleri için şike ve teşvik primi (çok failli suçların bir türü olan) "karşılaşma suçu" niteliğindedir. Kavram için bkz. **Artuk/ Gökçen/ Yenidünya**, a.g.e., s. 634; **Koca/ Üzülmöz**, a.g.e., s. 357; **Özgenç**, a.g.e., s. 443.

⁶³ **Koca**, a.g.m., s. 49.

olarak en az iki kişinin bulunmasını gerektirmektedir. Fakat yarar sağlayan veya temin eden taraflarda müşterek faillığın söz konusu olması mümkündür. Bu nedenle, md. 11/1 c.2’de sadece, “fail sayılır” ifadesinin kullanılması kanımızca yeterli olurdu⁶⁴.

Maddenin ikinci fıkrasında ise “*şike anlaşmasının varlığını bilerek spor müsabakasının anlaşma doğrultusunda sonuçlanmasına katkıda bulunan kişiler de birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır*” denilmiştir. Bu hüküm, şike suçuna şerik olarak katılanların da fail gibi cezalandırılacağı anlamına gelmektedir. Kanun koyucu, suç politikası düşüncesiyle, bu suçta, suça katılanlar arasında, faillik-şeriklik ayrımı yapmamıştır⁶⁵. Bu sebeple, md. 11/2’de belirtilen kişiler, şike anlaşmasının tarafı olmasalar da bilerek ve isteyerek şike anlaşmasıyla hedeflenen amacın gerçekleşmesine katkı sağladıkları için, faillerle aynı statüde cezalandırılacaklardır⁶⁶. Bu kişilerin fail gibi cezalandırılabilmesi için, şike anlaşmasının varlığını bilmeleri ve spor müsabakasının anlaşma doğrultusunda sonuçlanmasına isteyerek katkı sağlamaları, yani doğrudan kastla hareket etmeleri gereklidir⁶⁷. Örneğin, kulüp başkanının verdiği talimata istinaden, şike anlaşması yapıldığını bilerek, sahaya “yenilmek üzere” çıkan futbolcular, bundan herhangi bir kazançları olmasa da fail gibi sorumlu tutulurlar. Bu özel düzenleme dışında, şike ve teşvik primi suçlarının işlenmesine iştirak edenlerin sorumluluk statüleri, suça iştirake ilişkin genel esaslara göre belirlenecektir⁶⁸.

C. İÇTİMA

Şike ve teşvik primi suçlarının, zincirleme şeklinde işlenmesi son derece kuvvetli bir olasılıktır. Zira spor kulüplerinin genellikle asıl gayesi, belli bir müsabakayı kazanmak değil, takımı nihai başarıya (şampiyonluk, turu geçme vs.) götüreceği bir dizi karşılaşmayı kazanmaktır. Bu suçlarda da koşulları gerçekleştiği takdirde, zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil eden bir durum yoktur. Ancak uygulamada bu hususta bir tereddüt yaşandığından kanun koyucu, 11. maddeye bir fıkra daha ekleyerek soruna netlik kazandırmaya çalışmıştır⁶⁹. Söz konusu düzenleme uyarınca, şike ve teşvik primi suçlarının “bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla

⁶⁴ Donay, a.g.e., s. 101.

⁶⁵ Koca, a.g.m., s. 58.

⁶⁶ Yurtcan, a.g.e., s. 36-37.

⁶⁷ Özgenç, a.g.m., s. 94.

⁶⁸ Özgenç, a.g.m., s. 94.

⁶⁹ Bkz. 6250 s.k. genel gerekçesi.

işlenmesi halinde”, faile bunlardan en ağır cezayı gerektiren fiilden dolayı ceza verilecek fakat bu ceza belli oranlarda arttırılacaktır. Bu düzenlemenin, TCK md. 43/1.c1’den tek farkı, -işin mahiyeti gereği- suçun aynı faile karşı işlenmesinin aranmamış olmasıdır. Ancak zincirleme suç hükümleri, zaten TCK md. 43/1 c.son uyarınca, mağduru belli olmayan suçlarda da uygulanabildiğinden, bu fıkra gereksiz bir tekrardan ibarettir.

Şike ve teşvik primi suçları bakımından, suç ve kabahatlerin içtimalı problemi de 6222 s.k. md. 19’da ele alınmıştır. Bu düzenlemeye göre, faillere adli yaptırım uygulanması, federasyonun idari yaptırım uygulama yetkisini ortadan kaldırmayacaktır. Böylece, Kabahatler Kanunu md. 15/3’te yer alan, “bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanmayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır” kuralı bertaraf edilmiş; aynı fiil dolayısıyla hem adli hem de idari yaptırım uygulanabileceği kabul edilmiştir.

IV. YAPTIRIM

A. GENEL OLARAK

Daha önce de belirttiğimiz gibi şike ve teşvik primi, hem disiplin cezası hem de adli yaptırım gerektirmektedir. Söz konusu fiillerin, 6222 s.k. ile adli yönden yaptırma tabi tutulması, spor camiasının bir bölümü tarafından eleştirilmiş; bu tip fiillerin, ceza hukuku sahası içine çekilmemesi gerektiği savunulmuştur⁷⁰. Bu yaklaşıma gerekçe olarak da sporun kendisine özgü yapısının, hızlı bir karar verme sürecini gerektirmesi, klasik ceza yargılamasının ise bu ihtiyacı karşılamaktan uzak olması gösterilmektedir. Sportmenliğe (fair-play’e) aykırı fiillerin, sosyal düzene aykırılığın cezalandırıldığı adli mahkemelere taşınmasının uygun olmadığı⁷¹; “ekonomik suça ekonomik yaptırım” ilkesinde olduğu gibi “sportif suça da sportif yaptırım” uygulanması gerektiği iddia edilmektedir⁷². Ceza hukukçuları ise konuya, “*ultima ratio*” ilkesi

⁷⁰ Aydın Ufuk, “Pirincin Taşı”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-pirincin-tasi.pdf>, 01.03.2012, s. 1.

⁷¹ Aydın, a.g.m., s. 1-2, 01.03.2012; Yaşar Mert, “Türkiye Futbol Federasyonu Kendi Soruşturmasına Başlamalıdır”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-akademisyen-gorusu.pdf>, 01.03.2012, s. 2.

⁷² Örneğin bu fikri savunan Aydın, söz konusu durumu, “şike yaptığı saptananlara para cezası, men, puan silme, ligden düşürme, stada girişi engelleme gibi sportif cezalar verilmelidir ama bu tür davranışların cezası, demir parmaklıkların arkası olmamalı(dır)” sözleriyle açıklamaya çalışmıştır. (Aydın, a.g.m., s. 3, 01.03.2012).

çerçevesinden yaklaşmakta, her konuda olduğu gibi şike ve teşvik primi fiilleri bakımından da adli yaptırıma son çare olarak başvurulması gerektiğini belirtmektedirler. Ancak disiplin cezasına ilişkin hükümlerin günümüze kadar etkili bir şekilde uygulanmadığı⁷³, bu sebeple caydırıcılık sağlayamadığı da açıktır. Ayrıca, disiplin cezaları sadece sporcu ve kulüplere uygulanabildiğinden, sporu şikeden arındırma amacı bağlamında yetersiz kalmaktadır⁷⁴. 6222 s.k. ile şike ve teşvik primi karşılığında herkesi kapsayan adli yaptırımlar öngörülmesinin yararlı tarafları bunlardır.

Burada belki şöyle bir sorunun sorulması gerekir: 6222 sayılı yasa ile böyle bir suç tanımı yapılmamış olsaydı, bu tip fiillere karşı sadece idari yaptırımla yetinme zorunluluğu mu doğacaktı? Bu soruya olumsuz yanıt veren Donay, şike fiillerinin nitelikli dolandırıcılık olarak değerlendirilebileceği görüşündedir⁷⁵. Nitekim Türkiye’de, 6222 sayılı kanundan önce bu tip fiiller dolayısıyla açılan soruşturmalarda sevk maddesi dolandırıcılık suçu olmuştur⁷⁶. Keza Alman hukukunda da şike konusunda açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, şike fiili hakkında nitelikli dolandırıcılık hükümleri uygulanmaktadır⁷⁷. Fransız hukukunda ise bu gibi fiiller, rüşvet suçu kapsamında değerlendirilerek cezalandırılmaktadır⁷⁸. Bu tablo karşısında, şike ve teşvik primi hususunda, açık bir düzenleme getiren ilk ülkelerden biri olduğumuz söylenebilir⁷⁹. Kanaatimizce bu nitelikte bir düzenleme yapılması, son derece de yerinde olmuştur. Bir defa, şike ve teşvik primi fiillerini, her zaman dolandırıcılık suçunun kalıpları içinde değerlendirme olanağı yoktur. Şike fiilinde, genel olarak hileli bir davranış bulunsa da teşvik primi bakımından aynı durumdan bahsetmek mümkün değildir. Zira teşvik priminde sadece, sağlanan menfaatin, takımın motivasyonunu attırması söz konusu olup, aldatıcı bir davranışın varlığından söz edilemez. Keza, hakemin müsabakayı kasten hatalı yönetmesi (hakem şikesi) hile tarzında bir davranış değildir. Şikede hileli/aldatıcı hareket, daha ziyade taraf şikesinde gündeme gelebilir (ör. karşı tarafa penaltı

⁷³ **Erdem** Necati, “6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Yasa, Spor Hukuku ve Çözüm Önerileri”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-spor-da-siddet-cozum-onerileri.pdf>, 01.03.2012, s. 3.

⁷⁴ **Ertaş/ Petek**, a.g.e., s. 77.

⁷⁵ **Donay**, a.g.e., s. 20, 97.

⁷⁶ **Şeker** Faruk Salih, “Futboldaki Bahis Şikesinin Toplumsal Etkileri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Burdur, 2011, s. 19-21.

⁷⁷ **Ünver**, a.g.m., s. 543.

⁷⁸ **Kocasakal**, a.g.m., s. 63.

⁷⁹ **Kocasakal**, a.g.m., s. 63.

kazandırabilmek için düşme numarası yapma). Ayrıca bu fillerin 6222 s.k.'nda tanımlanmasıyla birlikte, soruşturma ve kovuşturma bakımından yeni olanaklardan faydalanma imkânı da doğmuştur. Örneğin, md. 23/2'de, CMK md. 135'te yer alan telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi tedbirinin, şike ve teşvik primi suçu bakımından da uygulanmasına olanak tanınmış ve söz konusu yöntem, bu suçların soruşturulmasında ciddi katkılar sağlamıştır.

B. ADLİ YAPTIRIM

6222 s.k.'un, 6259 s.k. ile değişmesinden önce, şike suçunun temel şekli için öngörülen ceza, 5 yıldan 12 yıla kadar hapis ve 20000 güne kadar adli para cezası idi. Söz konusu ceza, öğretilen bazı yazarlarca, fiilin haksızlık içeriği ile orantılı ve cezanın caydırıcılık amacına uygun bulunsa da⁸⁰ özellikle spor camiası tarafından “fahiş” olduğu gerekçesiyle eleştirilmişti⁸¹. İkinci görüşün yarattığı baskı, TBMM'yi yasanın yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra, cezaların hafifletilmesini içeren bir değişiklik yapmaya sevk etmiştir. Bu düzenleme, Cumhurbaşkanı tarafından, “ölçülülük ve caydırıcılık gibi ceza hukukunun temel prensiplerini etkisiz kılacağı” gerekçesiyle AY md. 89 ve 104 uyarınca TBMM'ye geri gönderilse de hiçbir değişikliğe uğramadan meclisten tekrar geçmiş ve yürürlüğe girmiştir. Gerekçede, bu değişikliğin, TCK md. 3'te belirtilen “orantılılık” ilkesine dayandığı, kanunun ilk halinde yer alan cezaların, adaletle bağdaşmayacak nitelikte olduğu beyan edilmiştir.

6259 s.k.'nun yürürlüğe girmesiyle, şike ve teşvik primi fiilinin cezası, 1 yıldan 3 yıla kadar hapis ve 20000 güne kadar adli para cezası olmuştur. Yani kanun koyucu hapis cezasının miktarında ciddi bir indirim yapmasına rağmen, adli para cezasının birim gün sayısını değiştirmemiştir⁸². TCK md. 7/2'de yer alan zaman bakımından uygulama kuralı (lehe yasanın geçmişe yürütülmesi) gereğince, ne zaman işlenmiş olursa olsun, şike ve teşvik primi suçlarına uygulanabilecek “azami” ceza, 6259 s.k.'nun belirlediği 3 yıl hapis ve 20000 gün adli para cezasıdır.

Kanun koyucu, şike ve teşvik primi suçunun cezasını azaltmış olmakla birlikte, md. 11/9'da bu suçlarla ilgili olarak; CMK md. 231 uyarınca

⁸⁰ Donay, a.g.e., s. 20; Koca, a.g.m., s. 59; Yurtcan, a.g.e., s. 35.

⁸¹ Aydın, a.g.m., s. 3; Erdem, a.g.m., s. 3; Kocasakal, a.g.m., s. 65.

⁸² Koca, a.g.m., s. 59.

hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyeceğini, hapis cezasının TCK md. 50'deki seçenek yaptırımlara çevrilemeyeceğini ve TCK md. 51 uyarınca ertelenemeyeceğini belirtmiştir. Gerekçede (6250 s.k.), bu konuyla ilgili olarak, “bu düzenleme şike ve teşvik primi suç bakımından netice ceza ne olursa olsun fail hakkında verilen hapis cezasının infaz edileceği anlamına gelmektedir... (cezası) iki yıla kadar olan suçlarda hükmün açıklanmasının geri bırakılması veya erteleme müessesesinin uygulanabildiği dikkate alındığında yapılan yeni düzenlemenin şike ve teşvik primi suçuyla mücadele bakımından taşıdığı önem anlaşılacaktır” denilmiştir. 6259 sayılı kanunun gerekçesinde ise, Becceria'dan alıntı yapılarak, “cezaların caydırıcı olması ağırlığına değil, kaçınılmaz olmasına bağlıdır... caydırıcılık bakımından ceza miktarının belirlenmesinde, yaptırım paketinin bir bütün olarak ele alınması (gerekir)... erteleme, paraya çevirme ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının yasaklandığı bir yıllık ceza, bu yasakların kendisine bağlanmadığı -sözgelimi- iki yıllık cezaya göre daha caydırıcıdır” denilmiştir.

Şike ve teşvik primi suçu faileri hakkında ayrıca, md. 11/11'de de belirtildiği gibi, “spor kulüplerinin, federasyonların, bünyesinde sportif faaliyetler icra edilen tüzel kişilerin yönetim ve denetim organlarında görev yapmaktan yasaklanma” kararı verilecektir. Bu düzenlemeyi ömür boyu hak yoksunluğu şeklinde değerlendirmemek gerekir. Zira söz konusu hükümde, TCK md. 53'e atıf yapılmıştır ve bu sistemde hak yoksunlukları –kural olarak- infaz süresi ile sınırlıdır.

C. CEZAYI KALDIRAN ŞAHSİ SEBEP

6222 s.k. md. 11/8'de müsabaka yapılmadan önce suçun ortaya çıkmasını sağlayan kişiye ceza verilmeyeceği kuralı yer almaktadır. Suçun tamamlanmasından sonra ortaya çıkan bu durum, cezanın kaldırılmasını gerektiren bir şahsi sebeptir. Öğretide, etkin pişmanlık düzenlemesi niteliğinde olduğu kabul edilmektedir⁸³. Belirtelim ki, her ne kadar madde metninden tam olarak anlaşılmasa da, bu düzenleme hem şike hem de teşvik primi suçu açısından uygulanma kabiliyetine sahiptir⁸⁴.

⁸³ Koca, a.g.m., s. 57; Özgenç, a.g.m., s. 95. Şike suçunda etkin pişmanlık kurumuna yer verilmediği ve bu sebeple şike cezasından kurtulmanın mümkün olmadığı yönünde bkz. Tuzcuoğlu Engin, “6222 Sayılı Yasa'nın "Şike ve Teşvik Primi" Başlıklı 11. Maddesine Uyan Eylem Nedeniyle Etkin Pişmanlıktan Yararlanmak Mümkün müdür?”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-sike-ve-pismanlik.pdf>, 01.03.2012, s. 2.

⁸⁴ Donay, a.g.e., s. 110; Yurtcan, a.g.e., s. 43.

Bu hükmün uygulanabilmesinin ilk şartı, şike veya teşvik primi suçunun konusunu oluşturan müsabakanın başlamamış olmasıdır. Müsabaka başlamış olmakla birlikte henüz tamamlanmamış ya da bütünüyle sona ermişse, failin suçun ortaya çıkarılmasına yönelik girişimleri, sadece TCK md. 62 bağlamında indirim sebebi yapılabilir. İkinci şart ise, suçun ortaya çıkmasının sağlanmasıdır. Bir görüşe göre failin bu düzenlemeden yararlanabilmesi için, suçun tüm faillerini ve tüm delillerini ortaya koyması gereklidir⁸⁵. Bizim görüşümüze göre ise, failden beklenen bilginin kapsamı, onun bildikleriyle sınırlı tutulmalıdır. Zira özellikle bu suçun örgütlü olarak işlendiği hallerde, her failin, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçların tüm ayrıntılarına vakıf olması mümkün olmayabilir.

Şike ve teşvik primi suçunun, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, iki ayrı suçun olduğu da dikkatlerden kaçırılmamalıdır. Bu suçlardan birincisi, TCK md. 220’de yer alan “suç işlemek amacıyla örgüt kurma”; diğeri ise 6222 s.k.’nda yer alan, “şike ve teşvik primi” suçudur. Bu olasılıkta, faillerin (koşulları gerçekleştiği takdirde) TCK md. 221 uyarınca örgüt suçu dolayısıyla da etkin pişmanlıktan yararlanmaları mümkündür. 6222 s.k.’ndan kaynaklanan ceza sorumluluğu ve md. 11/8’de yer alan düzenlemenin koşulları ayrı değerlendirilmelidir.

D. İDARİ PARA CEZASI

6222 s.k. md. 11/7’de, şike ve teşvik primi suçunun, “*spor kulüplerinin veya sair bir tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde, ayrıca bunlara, şike veya teşvik primi miktarı kadar idari para cezası verilir...*” denilmiştir. Bu düzenlemeden, suçun kimler tarafından işlenmesi halinde, tüzel kişiler hakkında bu yaptırımı uygulama imkânının doğacağı anlaşılammaktadır. Ancak kulübün bilgisi dâhilinde olmadığı sürece, bir futbolcu ya da taraftarın yapmış olduğu şikenin, kulübünü bağlamayacağını; buna mukabil kulüp başkanlarının şike yapmasının, kulübünün de sorumluluğuna yol açacağını söylemek mümkündür⁸⁶.

6222 s.k. md. 23/3 uyarınca, spor kulüpleri ve tüzel kişiler hakkında, idari para cezası kararı vermeye yetkili makam, Cumhuriyet Savcısıdır.

⁸⁵ Yurtcan, a.g.e., s. 43.

⁸⁶ Köse Hüseyin Alpay, “TFF’nin Şike ve Teşvik Primi Soruşturmasında Vereceği Muhtemel Kararlar ve Sonuçları”, <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-sike-muhtemel-karar.pdf>, 01.03.2012, s. 2.

Bilindiği gibi, yeni ceza mevzuatımız çerçevesinde “idari para cezaları”, teknik anlamda ceza değil; bir idari yaptırım olarak görülmektedir. Bu nedenle, tüzel kişilere TCK md. 20 uyarınca (adli) ceza verilemese de, idari yaptırım uygulanmasına engel teşkil eden bir durum yoktur⁸⁷. Nitekim 5326 s. Kabahatler Kanunu md. 8/1’de, “Organ veya temsilcilik görevi yapan ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen kişinin bu görevi kapsamında işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı tüzel kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir” denilmiştir. Aynı kanununa, 26.06.2009 tarih ve 5918 s.k. ile eklenen md. 43/A’da da, “daha ağır idari para cezasını gerektiren bir fiil oluşturmadığı hallerde, bir özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından”, maddede sayılan bazı suçların, “tüzel kişi yararına” işlenmesi halinde, (faile verilecek cezanın yanında) tüzel kişi hakkında hükmolunacak idari para cezasının miktarını belirlenmiştir. Bu düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere tüzel kişiler hakkında idari yaptırım uygulanması mümkün olsa da bunun için, kabahatin tüzel kişinin, “organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen” bir kişi tarafından işlenmiş olması gerekir. Şike ve teşvik primi suçu bakımından da bu esas geçerli kabul edilerek –en azından- taraftar şikesinin, kulübe isnat edilemeyeceğini söylemek gerekir.

E. DİSİPLİN CEZASI

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, 6222 s.k. md. 19 uyarınca, şike ve teşvik primi suçu dolayısıyla verilen adli cezalar, federasyonların yaptırım uygulama yetkisini ortadan kaldırmamaktadır. Ancak, konuya ilişkin disiplin mevzuatı, yeterli açıklıkta değildir ve uygulamada tereddütler yaratmaktadır. Örneğin, şike ve teşvik primi fillerinde, hangi makamın disiplin cezası vermeye yetkili olduğu tartışmalara yol açmaktadır. Zira Futbol Federasyonu Disiplin Talimatı md. 2/j uyarınca talimat çerçevesinde disiplin cezası vermeye yetkili olan Futbol Disiplin Kurulu’dur. Federasyonun, asgari 5 yıllık tecrübeye sahip hukukçu üyelerden oluşan Etik Kurul’u ise, Etik Kurul Talimatı md. 4/b uyarınca, şike ve teşvik primi iddialarını inceler ve md. 7/7 uyarınca hazırladığı bilimsel görüşü, TFF Yönetim Kuruluna sunar. Bu düzenlemeye göre: “Kurulun raporu TFF Yönetim Kurulu açısından mütalaa niteliğindedir. Bir müsabakada şike yapıldığı ya da teşvik primi verildiği hususunda

⁸⁷ Artuk / Ahmet/ Yenidünya A. Caner, a.g.e., s. 302; Özgenc, a.g.e., s. 186- 187.

nihai kararı delillere ve vicdani kanaatine göre TFF Yönetim Kurulu verir”. TFF Statüsü md. 35/m uyarınca ise; TFF Yönetim Kurulu “Uyuşmazlık Çözüm Kurulu ve Disiplin Kurullarının görev ve yetkileri dışında kalan hususlarda” yetkilidir. Tüm bu hükümler dikkate alındığında, şike ve teşvik primi dolayısıyla idari yaptırım uygulama yetkisinin hangi makamda olduğu net bir şekilde anlaşılamamaktadır. Zira TFF Statüsü, kendisini disiplin kurullarının görevi dışında kalan konularla sınırlarken, Etik Kurul Talimatı yetkiyi, TFF Yönetim Kurulu’na bırakmaktadır. Şurası kesindir ki, bu kararı hangi makam verecek olursa olsun, isabetli bir sonuca varabilmek için, tüm delillere ulaşmış olması gerekir. Fakat, bu noktada da adli soruşturmanın gizliliği ilkesinden kaynaklanan bir handikap ortaya çıkmaktadır⁸⁸.

Delillere ulaşma konusunda bir sıkıntı yaşanmasa bile, disiplin ve ceza yargılamaları birbirinden bağımsız olduğundan, idari bir yaptırıma gerek olmadığına karar verilse dahi adli ceza verilebilir ya da tam tersi olabilir⁸⁹. Ancak her ne kadar adli ve idari merciiler birbirlerinin kararıyla bağlı değilse de ceza mahkemesinin, fiilin o fail tarafından işlenmediği yönündeki kararı ile (CMK 223/1-b) maddi gerçeği belirlediği kabul edildiğinden, bu karar disiplin yargılaması bakımından da bağlayıcı kabul edilmelidir⁹⁰.

F. ZAMANAŞIMI

1. Dava ve Ceza Zamanaşımı Süreleri

6222 s.k. md. 11’de yer alan cezai hükümler, kanunilik ilkesi gereği ancak kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki şike ve teşvik primi fiilleri hakkında uygulanma kabiliyetine sahiptir. Lehe yasanın ileri yürümesi esası dolayısıyla, şike suçu bakımından ceza miktarı (suç ne zaman işlenmiş olursa olsun) 1 yıldan 3 yıla kadar hapis ve 20000 güne kadar adli para cezası; teşvik primi bakımından ise 6 aydan 1,5 yıla kadar hapis ve 10000 güne kadar adli para cezasıdır. Dava ve ceza zamanaşımı süreleri de, bu miktarlar dikkate alınarak, TCK md. 66-72 hükümleri uyarınca belirlenecektir. Buna göre, basit şike ve teşvik primi suçu

⁸⁸ Uygulamada bu sorun, Etik Kurul’a soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgeleri inceleme izni verilmesi suretiyle aşılmaya çalışıldı. Ancak bu uygulamanın, yasal dayanağına ilişkin net bir açıklama yapmak mümkün olmadığı gibi; benzer olaylarda tekrar edilebilecek bir karara dayandığı da söylenemez. Disiplin soruşturmasının, ancak ceza soruşturmasının tamamlanarak, iddianamenin düzenlenmesinden sonra başlayabileceği görüşü için bkz. **Memiş-Kartal**, “Şike”, s. 38.

⁸⁹ **Donay**, a.g.e., s. 121.

⁹⁰ Aynı yönde bkz. **Kocasakal**, a.g.m., s. 73.

bakımından dava zamanaşımı süresi, TCK md. 66/1-e uyarınca, 8 yıldır. Bu süre, kural olarak suçun tamamlanma anından itibaren (anlaşmanın yapıldığı andan) başlar. Zincirleme şekilde işlenen şike suçunda ise, son suçun işlendiği gün dikkate alınır (TCK md. 66/6). Nitelikli şike suçunun cezası ise; 1,5 yıldan 6 yıla kadar hapis ve 30000 güne kadar adli para cezasıdır. Dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin söz konusu olması durumunda (TCK md. 66/3), dava zamanaşımı süresi, 15 yıl olacaktır (TCK md. 66/1-d). Dava zamanaşımının kesilmesiyle ilgili olarak da TCK md. 67 hükümleri caridir. Ceza zamanaşımı süresi ise, hükmün kesinleştiği tarihten itibaren, basit şike ve teşvik primi bakımından 10 yıl (TCK md. 68/1-e); nitelikli şike fiili bakımından ise 20 yıldır (TCK md. 68/1-d).

2. Disiplin Cezaları Bakımından Zamanaşımı Süresi

1992 yılından bu yana yapılmış olan, Futbol Disiplin Talimatlarında, şike ve teşvik primi fillerine uygulanacak disiplin cezaları bakımından, farklı zamanaşımı süreleri öngörülmüştür. Öncelikle belirtmek gerekir ki, teşvik primi ilk defa, 02.08.2005 tarih ve 25894 sayılı RG'de yayınlanarak yürürlüğe giren, Futbol Disiplin Talimatı'nda düzenlendiğinden, bu tarihten önceki (teşvik primi niteliğindeki) filler bakımından disiplin yaptırımı uygulanması mümkün değildir. Teşvik primi, federasyon talimatlarında tanıma kavuşturulduktan sonra da şikeyle aynı zamanaşımı sürelerine tabi tutulmuştur. Şike bakımından ise, 1992 ve 2002 tarihli Talimatlarda 1 yıl; 2005 Talimatında da 2 yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür. 2006 Talimatında, şike ve teşvik primi filleri bakımından zamanaşımı süresi işlemeyeceği belirtilmişse de bundan sonra yürürlüğe giren 2008 Talimatında, soruşturma bakımından 20 yıllık bir sınırlama yapılmış, bu düzenleme halen yürürlükte olan 2009 Talimatında da aynen korunmuştur. Ceza hukukunda zamanaşımı sürelerini fail aleyhinde değiştiren yasanın geriye yürümeyeceği kabul edilmektedir⁹¹. Aynı yaklaşımın, idari yaptırımlar bakımından da geçerli olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Bu itibarla; 2006 talimatının yürürlüğe girdiği, 04.08.2006 tarihinden önceki, şike ve teşvik primi fiillerinin (aleyhe düzenleme geriye yürütülemeyeceğinden) zamanaşımına uğradığını, bunlar dolayısıyla artık idari soruşturma yapılamayacağını, söylemek mümkündür. Bu tarihten sonraki fiiller bakımından ise, zamanaşımının işlemeyeceğini öngören 2006 Talimatı hükümleri değil, (daha lehe olduğundan) 20 yıllık zamanaşımı süresi

⁹¹ Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, a.g.e., s. 175.

öngören, 2008 ve 2009 Talimatı hükümleri dikkate alınacaktır. Örneğin, 2007 yılında işlenmiş, şike ve teşvik primi fiili dolayısıyla en geç 2027 yılında soruşturmaya başlanabileceği; bu tarihten sonra soruşturma yapılamayacaktır⁹².

V. GÖREV

6222 s.k.'un 11. maddesindeki cezaların azaltılmasından önce (5-12 yıl), bu davalara bakmakla görevli mahkeme, md. 23/1'de belirtildiği üzere, HSYK'nın, ihtisas mahkemesi olarak görevlendireceği asliye veya ağır ceza mahkemeleriydi. 6259 sayılı kanun, cezaların miktarını azaltırken göreve ilişkin düzenlemeleri de buna paralel hale getirmiş, şike ve teşvik primi suçuna ilişkin davalara, HSYK'nın, ihtisas mahkemesi olarak görevlendireceği sulh veya asliye ceza mahkemelerinin bakacağını belirtmiştir.

Şike ve teşvik primi suçunun, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlendiği hallerde ise, davaya bakmakla görevli olan yargı mercii değişebilecektir. Zira, aralarındaki bağlantı gereği, bu iki suça ilişkin yargılamanın birlikte yürütülmesi, kanaatimizce mutlak bir zorunluluktur⁹³. Şayet, suç örgütü, özellikleri, CMK 250/1-b'de belirtilen türdense, davaya CMK 250 uyarınca, özel yetkili ağır ceza mahkemesi bakacaktır. Ancak bunun için örgütün iki özelliğe sahip olması gerekmektedir: Birincisi, “haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş olması”; ikincisi ise suçun, “cebir, tehdit kullanarak işlenmesi”dir. Şike ve teşvik primi suçuyla ilgili olarak, birinci şart genellikle gerçekleşmiş olacaktır. Ancak, bu suçların, taraflar arasındaki bir anlaşmaya dayanması, ikinci şartın gerçekleşmesini engellemektedir. Örneğin; örgütün cebir, tehdit yoluyla bir kaleciyi, müsabakada gol yemeye zorlaması halinde, “spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin” etme şartı gerçekleşmemiş olduğundan, şike suçunun varlığından bahsedilemez. Sistemik olarak cebir, tehdit kullanarak müsabaka sonuçlarını etkileyen bir örgüte ilişkin dava, özel görevli mahkemelerde görülecek olsa da, faillere örgüt ve şike suçları nedeniyle değil; örgüt ve duruma göre cebir veya tehdit suçlarından dolayı ceza verilebilecektir.

⁹² **Tuzcuoğlu**, “Şike ve Teşvikte Zamanaşımı”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-sike-zaman-asimi.pdf>, s. 6-8.

⁹³ Aksi yönde bkz. **Tuzcuoğlu** Engin, “Şike ve Teşvikte “Özel Görev” ”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-sike-tesvik-ozel-gorev.pdf>, 01.03.2012, s. 4.

SONUÇ

Çalışmamızın konusunu oluşturan şike ve teşvik primi suçları, mevzuatımıza yeni girmiş olmakla birlikte, basın ve kamuoyu nezdinde yoğun tartışmalar yaratmıştır. Bu fiillerin suç olarak tanımlanmasının doğru olup olmadığı daha uzun süre de tartışılacak bir konu gibi görünmektedir. Ancak, bu güne kadarki tecrübeler göstermiştir ki, disiplin soruşturmaları çeşitli nedenlerle etkili bir şekilde yürütülemede ve bir caydırıcılık sağlayamamaktadır. Söz konusu suçların failleri, kamu kurumlarının ekonomik yönden ciddi ölçüde zarara uğramasına, seyircinin aldatılmışlık duygusuna kapılmasına ve spordaki seyir zevkinin yok olmasına sebep olmaktadır. Ayrıca bu suçlar, “mafyalanmış” örgütlerin faaliyeti çerçevesinde ve son derece organize bir şekilde işlenmektedir. Dolayısıyla şike ve teşvik primi ile mücadele hem özel soruşturma yöntemlerine başvurulmasını hem de adli yaptırımlar uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

Bu bağlamda, şike ve teşvik primi fiillerinin ceza mevzuatımız içine çekilmesi yerinde olmakla birlikte, 6222 s.k.’da suç tanımları, kanunilik ilkesi açısından sakıncalar doğuracak ölçüde belirsiz yapılmıştır. Kanunun ilk halinde yer alan ve 5 yıldan 12 yıla kadar olan hapis cezasının, 1 yıldan 3 yıla indirilmesi ise yasa koyucunun bu konuda “ifratla tefrit” arasında savrulduğunun bir göstergesidir. Ayrıca, kanunun yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra yapılan bu değişiklik –kim ne derse desin- kamuoyu gözünde “kişiye özel” kural intibasını uyandırmaktadır. Bu durum ise ceza hukukunun özel ve genel önleme amaçlarıyla bağdaşmamaktadır.

Bütün bunlar bir kenara, Türk sporunda, şike ve teşvik priminin, neden bu kadar geniş bir tartışma sahası bulduğu, sosyolojik ve ekonomik temelleri bağlamında tartışılması gereken bir konudur. Şike ve teşvik primine yol açan sebepler ve çözüm yollarının, bu suçla gerçek anlamda mücadele edilebilmesi için aydınlatılması gereken konular olduğu açıktır.

KAYNAKÇA

Albay Faruk/ Taşmektepgil M. Yalçın/ Ağaoğlu S. Ahmet/ Ağaoğlu Y. Selim; “Türkiye Futbol Liglerindeki Şike Olgusunun İncelenmesi ve Türk Futboluna Yansımalarının Değerlendirilmesi”, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, C. 10, S. 3, Temmuz 2005, s. 3-18.

Artuk Mehmet Emin/ Gökçen Ahmet/ Yenidünya A. Caner; Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. bs., Ankara, Turhan Yayınevi, 2009.

Aydın Ufuk; “Pirincin Taşı”,-(çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-pirincin-tasi.pdf>, 01.01.2012, s. 1-3.

Donay Süheyl; Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi ve Şike ve Teşvik Primi, Beta, İstanbul, 2011.

Erdem Necati; “6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Yasa, Spor Hukuku ve Çözüm Önerileri”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-spor-da-siddet-cozum-onerileri.pdf>, 01.01.2012, s.1-8.

Ertaş Şeref/Petek Hasan; Spor Hukuku, 2. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2011.

Genç Durmuş Ali; Spor Hukuku: Ders Kitabı, Ed. H. Can İkizler, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999.

Giresunlu Gökçe; Şike Şike Futbol: Bir Şike Belgeseli, Destek, İstanbul, 2011.

Hill Declan; Şike: Futbol ve Organize Suçlar, Çev. Eren Odabaşı, Arkadaş, Ankara, 2010.

Koca Mahmut/ Üzülmaz İlhan; Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, 4. bs., Seçkin Yayınevi, Ankara, 2011.

Koca Mahmut; “6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Düzenlenen Suçlar ve Kabahatler”, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu, Ed. Cumhur Şahin, İzzet Özgenç, İlhan Üzülmaz, Gazi Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRK-CE-MER), Seçkin, Ankara, 2011.

Kocasakal Ümit; “Artan Şiddet Olayları Karşısında Şiddetin Önlenmesine Dair 5149 Sayılı Kanunda Yapılması Gereken Değişiklikler”, Spor Hukukunda Güncel Sorunlar –II Sempozyumu, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Spor Hukuku Komisyonu, 2010, s. 55-91.

Köse Hüseyin Alpay; “TFF’nin Şike ve Teşvik Primi Soruşturmasında Vereceği Muhtemel Kararlar ve Sonuçları”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-sike-muhtemel-karar.pdf>, 01.01.2012, s. 1-5.

Memiş-Kartal Pınar; “Şike”, Güncel Hukuk Dergisi, S. 8-92, Ağustos 2011, s. 36-38.

Memiş Pınar; “Sporda Yolsuzluğun görünüş Biçimlerinden Şike”, Güncel Hukuk Dergisi, S. 3-75, Mart 2010, s. 8-9.

Özgenç İzzet; “Değerlendirme ve Sonuç”, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu, Ed. Cumhur Şahin, İzzet Özgenç, İlhan Üzülmöz, Gazi Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRK-CE-MER), Seçkin, Ankara, 2011.

Özgenç İzzet; Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, 6. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011.

Petek Hasan; “Sporda Şike ve Teşvik Primi”, Güncel Hukuk Dergisi, S. 8, 2006, s. 46-53.

Saraç Murat; “Şikeye İndirim Şiddete Teşvik”, Esas Hukuk Dergisi, S. 3, Aralık 2011, s. 26-30.

Şeker Faruk Salih; “Futboldaki Bahis Şikesinin Toplumsal Etkileri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Burdur, 2011.

Tuzcuoğlu Engin; “6222 Sayılı Yasa'nın "Şike ve Teşvik Primi" Başlıklı 11. Maddesine Uyan Eylem Nedeniyle Etkin Pişmanlıktan Yararlanmak Mümkün müdür?”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-sike-ve-pismanlik.pdf>, 01.01.2012, s. 1-3.

Tuzcuoğlu Engin; “Şike ve Teşvikte "Özel Görev " ”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-sike-tesvik-ozel-gorev.pdf>, 01.01.2012, s.1-4.

Tuzcuoğlu Engin; “Şike ve Teşvikte Zamanaşımı”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-sike-zaman-asimi.pdf>, 01.01.2012, s.1-8.

Ünver Yener, “Ceza Hukuku Açısından Sporda Şiddet, Doping, Hukuka Aykırı Teşvik ve Şike”, Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı, İstanbul Barosu ve Türk Ceza Hukuku Derneği Ortak Yayını, İstanbul, 2007, s. 537-567.

Üzülmöz İlhan; “6222 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Suçların ve Kabahatlerin İctimai”, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi

Kanunu, Ed. Cumhur Şahin, İzzet Özgenç, İlhan Üzülmez, Gazi Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRK-CE-MER), Seçkin, Ankara, 2011.

Yaşar Mert; “Türkiye Futbol Federasyonu Kendi Soruşturmasına Başlamalıdır”, (çevrimiçi), <http://www.sporhukuku.org.tr/dosyalar/makale-akademisyen-gorusu.pdf>, 01.01.2012, s. 1-3.

Yurtcan Erdener; Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu ve Yorumu, 2. bs, Adalet, Ankara, 2011.

“Türk Sporunda Şiddet, Şike, Rüşvet ve Haksız Rekabet İddialarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulmuş Meclis Araştırma Komisyonu Raporu: (çevrimiçi), <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss956.pdf>. 01.01.2012.

Türkiye Futbol Federasyonu Etik Kurulu Talimatı: (çevrimiçi), <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/2009DK/TFF/talimatlar/Etik-Kurul-Talimati-aralik-2009.pdf>, 01.01.2012.

Türkiye Futbol Federasyonu Fair Play Talimatı: (çevrimiçi), <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TFF/TALİMATLAR-ENSON/Fair-Play-Talimati.pdf>, 01.01.2012.

Türkiye Futbol Federasyonu Disiplin Talimatı: (çevrimiçi), <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/0002012/TFF/Dokuman/Talimatlar/FutbolDisiplinTalimati.pdf>, 01.01.2012.(çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/2004/04/28/son/sontur26.html>, 01.03.2012.

<http://www.resmigazete.gov.tr>

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>

<http://tdkterim.gov.tr/bts/>